

Jan Gromnicki

Budownictwo szkieletowe na Pomorzu - sesja PKZ

Ochrona Zabytków 43/2 (169), 103

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MIĘDZYNARODOWE SPOTKANIE EKSPERTÓW GRUPY ROBOCZEJ KRAJÓW SOCJALISTYCZNYCH DS. KONSERWACJI ZABYTKÓW HISTORII, KULTURY I MUZEALIÓW ORAZ PRZEDSTAWICIELI NARODOWYCH KOMITETÓW ICOMOS Z KRAJÓW SOCJALISTYCZNYCH

Po raz pierwszy spotkali się w Moskwie w dniach 3–5 października 1989 r. eksperci Grupy Roboczej ds. Konserwacji Zabytków Historii, Kultury i Muzealiów oraz Narodowych Komitetów ICOMOS krajów socjalistycznych. Spotkanie zorganizowano z inicjatywy strony radzieckiej i polskiej, a miało ono służyć zapoznaniu się z pracami obu działających organizacji, wymianie poglądów w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego. Obradom przewodniczył wiceprezydent ICOMOS-u, Jonas Glamza (ZSRR). Obecni byli przedstawiciele Bułgarii, Czechosłowacji, NRD, Polski, Mongolii, Węgier, ZSRR oraz Rumunii (w charakterze obserwatora). Sekretarz generalny Grupy Roboczej ds. Koordynacji Zabytków Historii, Kultury i Muzealiów, doc. dr hab. inż. Tadeusz Polak, przedstawił informacje o działalności organizacji i wyraził wolę współ-

działania z ICOMOS-em w wielu dziedzinach związanych z konserwacją zabytków. Obie organizacje zobowiązały się do szerszej informacji o podejmowanych pracach, wyraziły chęć uczestniczenia w sesjach naukowych i konferencjach organizowanych w ramach Grupy Roboczej i ICOMOS-u. Uznano też, że spotkania koordynatorów Grupy Roboczej oraz przedstawicieli Narodowych Komitetów ICOMOS z krajów socjalistycznych będą odbywały się regularnie – raz na trzy lata.

Ze strony Grupy Roboczej w spotkaniu wzięli udział: Tadeusz Polak, sekretarz generalny Grupy Roboczej (PRL), Magdalena Gumkowska – sekretarz Grupy Roboczej (PRL), Aleksander Paliczew – koordynator Grupy Roboczej LRB, Klaus Poeschk – koordynator Grupy Roboczej NRD, Ulzybatyn Erdenebat – przedstawiciel Grupy Roboczej Mon-

gologii, Jan Barta i Peter Brtko – przewodniczący Grupy Roboczej ze strony CSRS, Peter Jaonsko – przedstawiciel Grupy Roboczej WRL, Iwan Gorin – przewodniczący Grupy Roboczej ZSRR.

Ze strony ICOMOS udział wzięli: Jonas Glamza (ZSRR) – wiceprezydent ICOMOS, Helmut Stelzer (NRD) – generalny sekretarz ICOMOS, Władimir Iwanow – honorowy członek ICOMOS ZSRR, Todor Krystew – Komitet Narodowy LRB, Andras Roman – Komitet Narodowy WRL, Ludwig Deiters – Komitet Narodowy NRD, Andrzej Michałowski – Komitet Narodowy RP, Siergiej Pietrow – Komitet Narodowy ZSRR, Bedrich Tykva – Komitet Narodowy CSRS. W charakterze obserwatora w obradach wzięli udział przedstawiciele Rumunii, K. Moisescu.

Magdalena Gumkowska

BUDOWNICTWO SZKIELETOWE NA POMORZU – SESJA PKZ

W dniach 11–12 października 1989 r. w Kamieniu Pomorskim odbyła się sesja poświęcona budownictwu wiejskiemu, w szczególności o konstrukcji szkieletowej, na terenie Pomorza. Problematyka sesji została znacznie rozszerzona w stosunku do pierwotnego zamierzenia organizatorów i objęła zagadnienia związane z tego typu budownictwem na obszarze od Warmii do Pomorza Szczecińskiego. Organizatorem sesji był oddział szczeciński PP PKZ, zaś pretekstem 20-lecie działalności zasłużonej w zakresie dokumentacji konserwatorskiej i opracowań naukowych Pracowni Dokumentacji Etnograficznej istniejącej w tym oddziale. Działa ona na obszarze województw: szczecińskiego, koszalińskiego, gorzowskiego i ościennych. Na jej dorobek, który omówił we wstępnym wystąpieniu dr R. Rogosz – dyrektor ds. naukowych i konserwatorskich PKZ w Szczecinie, składa się kilka tysięcy kart dokumentacyjnych oraz inwentaryzacji obiektów zabytkowego budownictwa, projekty obszarów chronionych i skansenów, a także opracowania naukowe i monograficzne poszczególnych regionów i zagadnień. Pracownia nawiązała współpracę z licznymi instytucjami konserwatorskimi oraz muzealnymi.

W referatach wygłoszonych w czasie sesji podjęto wiele problemów ważnych dla budownictwa szkieletowego.

Mgr W. Błaszowski w referacie *Zagadnienia konstrukcji szkieletowej w budownictwie ludowym na Pomorzu Gdańskim* omówił jej proveniencję, rozwój funkcję. Przedstawił także typologię tego rodzaju obiektów na Kaszubach i Żuławach.

Mgr J. Sienkiewicz w wystąpieniu zatytułowanym *Budownictwo ludowe na*

Pomorzu Zachodnim przedstawił historyczny rys regionu oraz wpływy i zależności polityczne (wojna trzydziestoletnia, reformacja, przejście pod władzę Prus i związana z tym działalność germanizacyjna) oraz występujące w związku z nimi zjawiska kulturowe oddziałujące zarówno na miejscową ludność, jak i napływową (w kolejnych okresach kolonizacji). Referent zaznaczył, że relikty domów z okresu przed kolonizacją znane są wyłącznie z prac archeologicznych, co nie daje podstaw do pełnej ich rekonstrukcji. Pośród architektury wiejskiej z XVIII/XIX w., wznoszonej w konstrukcji ryglowej, autor wyróżnił założenia zamknięte, z budynkiem bramnym i domami o typie dolnosaksońskim, oraz otwarte z budynkami mieszkalno-gospodarczymi, często stanowiące własność uboższych gospodarzy. Przedstawił także ewolucję budynków mieszkalnych, omawiając szczegółowo konstrukcję poszczególnych typów.

Mgr T. Sadkowski w referacie *Drewniane kościoły wiejskie na Ziemi Człuchowskiej* bardzo szczegółowo omówił systemy budowlane i konstrukcje, włącznie z wątkami partii murowanych, oraz wiele innych zagadnień, np. zróżnicowanie wyznaniowe, sieć parafialną i związane z nimi zjawiska wpływające na wystrój i wyposażenie świątyń.

Mgr A. Gerlach-Jósewicz w referacie *Wiejskie kościoły ryglowe w XVII–XIX w. na Pomorzu Szczecińskim* przeprowadziła szczegółową analizę dostępnych źródeł, opracowań katalogowych i dokumentacyjnych, a także danych z przewodników i publikacji prasowych XIX i XX w. Dokonała też analizy i klasyfikacji stylistycznej oraz chronologicznej znanych

obiektów, uwzględniając zasady i szczególne budowy, detalu i wystroju, problem empor (muzycznych i kolatorskich) oraz wież i innych systemów zawieszania dzwonów, a także ich lokalizację w obrębie wsi i parafii. Sporo czasu poświęciła problemom zachowania tych budowli oraz ich niszczeniu, także w trakcie prowadzonych przebudów i zmian wystroju. Ważnym uzupełnieniem tego wystąpienia stał się referat mgr K. Kalita-Skwirzyńskiej *Architektura i wyposażenie kościoła wiejskiego w Dziniej*. Obrady zakończył referat doc. dr hab. T. Chrzanińskiego i dr. M. Korneckiego *Drewniana wieża na Pomorzu, uwagi na tle rejonizacji form historycznych*, opracowany na podstawie danych zebranych przez autorów w trakcie penetracji terenowych w latach pięćdziesiątych oraz literatury. Często dotyczyły one obiektów już nie istniejących.

Istotną część sesji stanowił dobrze zorganizowany i przygotowany objazd konserwatorski połączony z prezentacją obiektów, tj. głównie XVII–XIX-wiecznych budowli sakralnych.

W dyskusjach podkreślano zarówno duży dorobek naukowy i konserwatorski oddziału szczecińskiego PP PKZ, a szczególnie kierowników¹ Pracowni Dokumentacji Etnograficznej, jak również potrzebę kontynuowania tych prac oraz organizowania tego typu spotkań, eksponujących mało znane materiały źródłowe.

Jan Gromnicki

¹ Kierownikami pracowni byli: mgr Juliusz Sienkiewicz, mgr Alicja Gerlach-Jósewicz, a obecnie mgr Urszula Sienkiewicz.